

Modstandsbevægelsen i Åbyhøj

5. maj 1945 bragte freden til Danmark, men skabte også nye problemer. Landet var endnu uden politi, så modstandsbevægelsen måtte sørge for ro og orden. I Åbyhøj var disse styrker placeret i administrationsbygningen, og som tak for logi skænkede styrken sognerådsformand O. I. Offersen dette billede af mandskabet.

På billedet ses flere kendte åbyhøjborgere. Endog et par spejderdrengene er der blevet plads til.

(Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

ÅBY-ÅBYHØJ

LOKALHISTORISKE FORENING

KALENDER 1995

1995 bliver året, hvor vi den 5. maj kan fejre 50-årsdagen for Danmarks befrielse og den 15. august halvtredsåret for Den Anden Verdenskrigs endelige afslutning efter næsten seks års kampe med ufattelige lidelser for millioner af mennesker. Vi har derfor valgt at lade Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Forenings kalender for 1995 være helliget temaet »Krig og besættelse«, naturligt nok set i lokalt perspektiv.

Det er vort håb, at også denne hilsen fra vor forening vil blive modtaget lige så godt af vore medborgere, som tilfældet har været med de tidligere kalendere. Vi er glade for den velvilje, vi har mødt, såvel hos vore sælgere som hos køberne. I den forbindelse retter vi en særlig tak til Bente Bach Schmidts Tømrer- og Snedkerfirma, Gissel Møbler, Importa og Aabyhøj Boligforening samt til Åbyhøj Handelsstandsforening.

Også i det snart suundne år har vi med glæde modtaget adskillige minder fra fortiden, og vi er fortsat interesserede i alle former for arkivalier fra såvel foreninger og firmaer som fra private gemmer. Man bør intet kassere, før arkivet har kigget på tingene.

Vi har nu og i fremtiden åbent i arkivet, der har hjemme på biblioteket på Feilbergsvej i Åbyhøj, hver torsdag mellem kl. 16 og 18. Uden for dette tidsrum er man velkommen til at henvende sig til arkivlederen privat eller til et af bestyrelsens medlemmer.

I foreningen fortsætter vi ad de kendte stier med at arrangere udstillinger, foredrag, filmaftener og udflugter. I denne sommer har vi besøgt det ny egnsmuseum i Tilst, og i september havde vi en vellykket udflugt til de historiske seværdigheder på Mols og til Molslaboratoriet. Endelig kan nævnes, at vores formand Niels Høyer og kassereren Louis Aabye jævnligt er ude at fortælle om det gamle Aaby.

Bestyrelsen er uændret fra sidste år og har denne sammensætning:

Formand: Niels Høyer, Kr. Koldsvej 68, tlf. 86 25 73 26
Kasserer: Louis Aabye, Holmstruphøjvej 161, tlf. 86 24 12 06
Sekretær: Holger E. Laursen, Tingvej 6, tlf. 86 15 73 13
Arkivleder: Niels Løgager Nielsen, Bragesvej 37, tlf. 86 15 36 88
Th. Fischer, Korsagervej 4, tlf. 86 25 60 69.

Nytårsparade med brandkorpset

Under ledelse af muremester R. J. Pedersen præsenterede Åby kommunale Brandkorps sine smukke, nye uniformer med blanke knapper ved en parade kl. 10 den 1. januar 1941. Korpset havde ellers hidtil klaret sig med blå lærredsjakker, der kun ydede en ringe beskyttelse mod forkølelse. I baggrunden ses korpsets motorsprøjte, der klarede 800 liter vand i minuttet.

Sognerådet havde også overenskomst med Zonen om brandslukning i kommunen. Zonen var mødt med 2 vogne. De fleste af sognerådets medlemmer var også mødt, og efter parade og demonstration bød brandudvalget på kaffe og cigarer. (Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

Januar 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

1. Nytår
6. Hellig 3 Konger

Tyske biler i Åby skoles gård i februar 1945

I de første besættelsesår så man ikke meget til tyske tropper i Åby. Men i august 1943 beslaglagde Væmemagten missionshuset Tabor, i første omgang dog kun for en kort tid. I december 1944 returnerede tyskerne til Tabor, og i foråret 1945 beslaglagde de salen på Elka (nu Åbykroen) og anvendte den som hestestald!

Heller ikke Åby skole slap for Væmemagten, idet stormtropper blev indkvarteret i december 1944. Da en del blev kaldt til fronten, lykkedes det at få den ny, knap fuldførte bygning frigivet fra nytåret, men siden kom tyske flygtninge til, og først i oktober 1945 var skolen helt fri for fremmede.

(Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

Februar 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

Trafikken havde trange kår

Privat bilkørsel blev forbudt straks efter den 9. april 1940, og bustrafikken indskrænkedes efterhånden stærkt, selv om busserne tidligt begyndte at køre på gas, hvilket også skete med hyrevognene. I 1940 havde Åbyhøj fået sine første egentlige taxaer, der var autoriserede og havde faste holdepladser på Torvet, og i maj 1942 fik byens to taxavognmænd tilladelse til at montere gasgenerator på deres biler. Billedet viser Chr. Høeg Thomsens gengasvogn på Torvet. I baggrunden ses Marie Høyers trikotageforretning, som den 1. september 1950 overtoges af Verner Jensen og i dag drives af dennes søn. Thomsens taxaer var i øvrigt de første i provinsen, der blev udstyret med radiotelefon.

Det skete i 1952. (Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

Marts 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Engparken

Aabyhøj Boligforening blev stiftet den 7. april 1942. På trods af krig og varemangel lykkedes det i løbet af året 1942 at opføre Engparken, der således blev den nye boligforenings første byggeri. Dermed var der skabt gode boliger til adskillige åbyhøjborgere, der ellers havde måttet lide under boligmangel. Samme år blev Boligforeningen Solgaarden stiftet. Et forsøg på at slå de to boligforeninger sammen mislykkedes efter få måneders samarbejde.

(Foto fra 1950-erne i Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

April 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

- 9. Palmesøndag
- 13. Skærtorsdag
- 14. Langfredag
- 16. Påskedag/Dr. Margrethe II
- 17. 2. påskedag

Sognerådsvalg

Til almindelig overraskelse tillod tyskerne folketingsvalget i marts 1943. I Åby fik nazisterne præcis 100 stemmer. Det svarer til 2,5% af de afgivne stemmer og ligger nær landsgennemsnittet. Samme år blev der afholdt kommunevalg.

På billedet ses det nyvalgte Åby sogneråd. Nr. to fra venstre i anden række er O. I. Offersen, der sad i rådet i hele 35 år, deraf de sidste 17 til sin død i 1952 som formand.

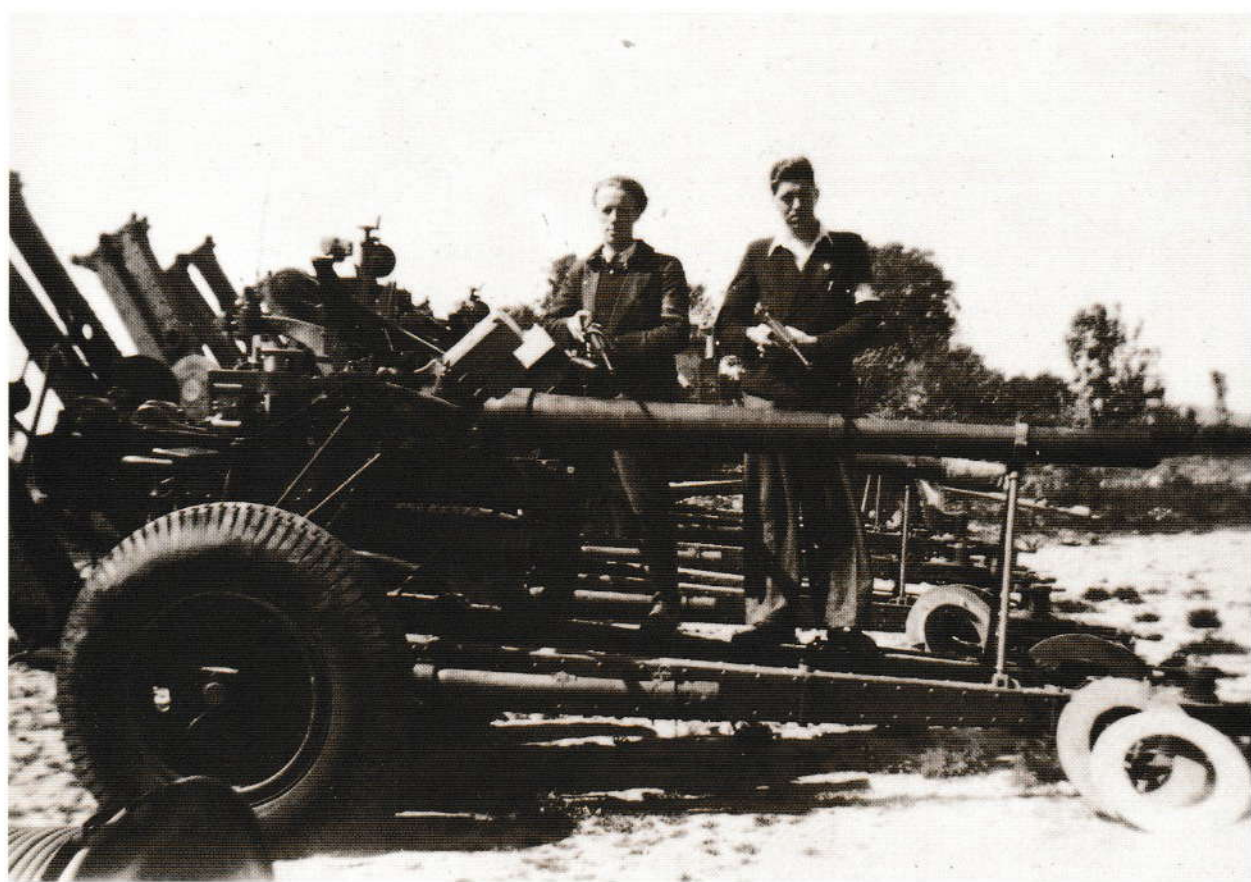
I første række længst til venstre ses værkfører Oswald Nielsen, som tilbragte Besættelsens sidste tid som tyskernes fange i Frøslev.

(Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

Maj 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

12. Bededag
 25. Kr. himmelfart
 26. Kr.pr. Frederik

Tysk luftværn

Sent i efteråret 1944 etablerede tyskerne et luftværnsbatteri ved Lunden vest for den nuværende Viby Ringvej.

Til formålet havde Værnemagten i forvejen beslaglagt adskillige kolonihaver.

Efter den 5. maj 1945 overtog Modstandsbevægelsen bevogtningen af luftværnsbatteriet, og i juni blev haverne frigivet til deres oprindelige formål.

På billedet ser man to frihedskæmpere på vagt. Vagten til højre er Henry Klintrup.

(Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

Juni 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

- 4. Pinsedag
- 5. 2. pinsedag/Grundlovsdag
- 7. Prins Joakim
- 11. Prins Henrik
- 15. Valdemarsdag
- 24. Skt. Hans dag

Stadionindvielse i 1944

I 1940 blev der lavet en samlet dispositionsplan for et areal på knap 7 ha, erhvervet fra Åby Bækgård og beliggende syd og vest for Åby skole. Skolen trængte til en udvidelse, og man ville gerne anlægge et tidssvarende stadion.

I første omgang nægtede staten at give tilskud, da projektet var for ambitiøst. Man måtte skære planen om et svømmeanlæg bort, før der i juni 1941 blev givet grønt lys. Den 2. juli tre år senere kunne man indvie det ny stadion ved en fest, hvori deltog 300 idrætsfolk og 3000 tilskuere.

(Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

Juli 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Den største sabotage i Åbyhøj

Natten til den 23. august 1944 blev et autoværksted, der arbejdede for tyskerne, og som lå på Silkeborgvej, hvor nu Netto har forretning, udsat for et voldsomt angreb af modstandsbevægelsens rejsehold.

Efter tre voldsomme eksplosioner stod værkstedet omspændt af flammer, og brandslukningsfolkene måtte indskrænke deres virksomhed til at hindre ilden i at brede sig til Blikvarefabrikken på Nordrevej og Handelsbankens hus, der begge var alvorlig truet.

(Foto: Lokalthistorisk Samling i Mølleparken).

August 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Frichs Fabrikker var et udsat sabotagemål

En vigtig del af de danske frihedskæmperes indsats gik ud på at hindre eller sinke tyskernes transportmuligheder.

Derfor fandt der talrige jembanesabotager sted, og derfor var Frichs Fabrikker også udsat for adskillige aktioner.

Således gik det i januar 1944 ud over transformatoren ved Frichsvej, og den 1. maj samme år blev der forøvet attentat mod kablet under broen ved fabrikkerne. mens nogle tyske lokomotiver ødelagdes i oktober.

Billedet viser en drejeskive, der blev sat ud af drift i september 1944.

(Foto: Lokalthistorisk Samling i Mølleparken).

September 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

En skændselsgerning

Som sabotageaktionerne tog til, steg tyskernes vildskab, og de og deres danske håndlangere svarede igen med den såkaldte schalburgtage, der blandt andet gik ud over danske passagertog, Århus Sporveje og beboelses- og forretningskvarterer. Kun en enkelt schalburgtage indtraf i Åbyhøj. Den ramte ingeniør Johannes Torvins villa på Ewaldsvej, der blev totalt ødelagt natten til den 1. oktober 1944.

Torvin, som var tilknyttet frihedsbevægelsen, var bortrejst med sin familie, og ingen mennesker kom noget til.

Også nabohusene gik det hårdt ud over, således villaen, der tilhørte familien Mellenis. (Foto: Lokalhistorisk Samling i Mølleparken).

Oktober 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

En ny kirke

Allerede i tyverne talte man om at bygge en kirke i selve Åbyhøj, og i 1924 købte menighedsrådet et areal ved Silkeborgvej, hvor man anlagde en ny kirkegård og afsatte plads til den påtænkte kirke.

Den 6. juli 1942 blev grundstenen lagt, og den 5. maj 1945 lød kirkens klokke for første gang, da den ringede freden ind.

Den 25. november samme år indviedes kirken, der er tegnet af arkitekt Lønborg Jensen og har korskirken i Løgumkloster som sit forbillede.

Først i halvfjerdsere udskiftede man spiret med et nyt af kobber, og kirken fik malmklokker.

På billedet ses det gamle spir bragt velholdent ned.

(Foto: Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv).

November 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Spildevandsrensning

Før 1938 ledte man alt spildevand fra sognet ud i Gåsemadegrøften, der fra Tousvej løb mod øst og syd om Åby skole for at slutte i Århus å. Som kommunen voksede, og fabrikker kom til, blev Gåsemadegrøften mere og mere forurenet og var til slem gene for de nære omgivelser.

Derfor begyndte man i 1938 opførelsen af et mekanisk og biologisk rensningsanlæg umiddelbart syd for Frichs Fabrikker. Anlægget var beregnet til at modtage spildevand fra hele Åby sogn og en del af Hasle og indviendes i efteråret 1941. Det var i drift til omkring 1990, men i dag er der intet spor tilbage af det.

Billedet stammer fra tiden omkring indvielsen og tilhører Åby-Åbyhøj Lokalhistoriske Arkiv.

December 1995

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

25. Juledag
26. 2. juledag

Frihedskæmpere i Åbyhøj

*Seks af 1. kolonne, 6. delings folk fotograferet foran administrationsbygningen i Åbyhøj efter Befrielsen.
De seks herrer ser meget krigeriske ud, bortset fra påklædningen, der synes noget uhensigtsmæssig til krigsførelse.
Bortset fra våben og hjelm ligner de det, de var i det civile liv: repræsentanter.*

(Foto i privateje).